

به نام خدا

بانک سوالات تشریحی علوم و فنون ادبی (۳) پایه دوازدهم

گروه زبان و ادبیات فارسی استان آذربایجان شرقی

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

گروه

علوم و فنون ادبی (۳)

رشته های ادبیات و علوم انسانی - علوم و معارف اسلامی

پایه دوازدهم

پریسا مردانلو - ناحیه ۳	درس هفتم	پریسا مردانلو - فرزندگان ناحیه ۴	درس اول
شهلا عظیمی - مرند	درس هشتم	علی علیزاده - کلیبر	درس دوم
زهرا مددی - ناحیه یک	درس نهم	فریبا محمودی - میانه	درس سوم
سحر عباس پور - خواجه	درس دهم	عفت خاکپور - ناحیه ۳	درس چهارم
مینا صحاف امین / ناحیه ۳	درس یازدهم	علی علیزاده - کلیبر	درس پنجم
شهلا عظیمی - مرند		رقیه سیستانی - ناحیه ۳	
زهرا مددی - ناحیه یک	درس دوازدهم	فریبا محمودی - میانه	درس ششم

سرگروه استان : خانم حکیمه خوش نظر

آبان ۱۳۹۷

*****

سوالات تشریحی درس اول علوم و فنون ادبی (۳) پایه دوازدهم رشته علوم انسانی

طراح سوالات: پریسا مردانلو - ناحیه ۴ تبریز -

*****

۱- عوامل مؤثر در ایجاد نهضت بازگشت ادبی کدامند؟ (ص ۱۳)

تاراج کتابخانه اصفهان که سبب شد تعدادی از

کتابهای کتابخانه سلطنتی به دست مردم افتد و ارتباط مجدد اهل ذوق با ادب کهن برقرار شود - توجه به ادبیات در دربار قاجاریه و رونق بازار شعر و شاعری و مدح شاهان - تضعیف جامعه بر اثر شکست ایران از روسیه تزاری

۲- علل پیروی شاعران دوره بازگشت از اسلوب های کهن ادب فارسی چیست؟ (ص ۱۳)

فقر فرهنگی جامعه و سستی و رخوت حاکم بر ادبیات

۳- سه ویژگی شعر و شاعران دوره بازگشت را بنویسید: (ص ۱۳)

شاعران به سبب فقر فرهنگی جامعه و سستی و رخوت حاکم بر ادبیات به پیروی از اسلوبهای کهن پرداختند - قصیده سرایی به سبک شاعران خراسانی و غزلسرایی به سبک حافظ و سعدی رایج شد - شاعران این دوره باعث نوآوری و تکامل قابل توجهی در شعر فارسی نشدند اما از این جهت اهمیت دارند که توانستند زبان شعر را از آن حالت سستی اواخر سبک هندی نجات دهند.

۴- سه نفر از شاعرانی را که در دوره بازگشت به سبک شاعران خراسانی و عهد سلجوقی قصیده سرایی می کردند نام ببرید: (ص ۱۳)

صبای کاشانی - قآنی شیرازی - سروش اصفهانی

۵- سه نفر از شاعرانی را که در دوره بازگشت به سبک حافظ و سعدی و سایر شاعران سبک عراقی غزل سرایی می کردند نام ببرید: (ص ۱۳)

مجمر اصفهانی - فروغی بسطامی - نشاط اصفهانی

۶- ویژگی های شعر دوره بیداری کدامند؟ (ص ۱۳ و ۱۴)

موضوعات جدید در جامعه و ادبیات به وجود آمد - اصطلاحات و لغات غربی وارد شعر شد - شعر دوباره بین مردم آمد و صدای فریاد آنها شد و شاعران خود را وقف مردم کردند - به محتوا بیش از صور خیال و جنبه های شاعرانه توجه شد - اعتقاد به اینکه در شعر باید تغییر و دگرگونی ایجاد شود تا بتواند مسائل و پدیده های تازه را در خود جای دهد شکل گرفت - سفرهای شاهان قاجار به فرنگ موجب آشنایی آنان با تحولات جهانی شد - روشنفکران ایران همگام با تغییرات فرهنگی، اجتماعی و

اقتصادی، بیداری جامعه ایران را سرعت بخشیدند- حرکتی ضد استبدادی و ضد استعماری در ایران ایجاد شد که در نهایت به صدور فرمان مشروطیت انجامید.

۷- عوامل مؤثر در بیداری جامعه در دوره بیداری ادبی کدامند؟ (ص ۱۴)

تأثیر جنگهای نافرجام ایران و روس و توجه مردم به واقعیتها و امکانات فنی دنیای جدید- کوششهای عباس میرزا، ولیعهد فتحعلیشاه در روی آوردن به دانش و فنون نوین- اعزام دانشجویان ایرانی به خارج از کشور برای تحصیل- رواج صنعت چاپ و روزنامه نویسی و ترجمه و نشر کتابهای غربی- تأسیس مدرسه دارالفنون به فرمان امیرکبیر و آموزش دانشهای نوین در آن.

۸- چند تن از شاعران ادبیات بیداری را نام ببرید: (ص ۱۴)

ملک الشعرای بهار- نسیم شمال- میرزا فتحعلی آخوندزاده- عبدالرحیم طالبوف- میرزا آقاخان کرمانی

۹- مفاهیمی که در ادبیات بیداری ظهور کردند کدامند؟ (ص ۱۴)

آزادی- وطن- قانون خواهی- مبارزه با استبداد و استعمار

۱۰- چرا شعر ادبیات بیداری، زبان محاوره را برگزید؟ (ص ۱۵)

برای آنکه بتواند با توده مردم ارتباط برقرار کند و قابل فهم تر باشد و مفاهیم جدید را با زبانی ساده انتقال دهد.

۱۱- چرا در عصر مشروطه بیشترین رویکرد نویسندگان به رمانهای تاریخی بود؟ (ص ۱۸)

نوعی باستان گرایی و روحیه کاوشگرانه در شناخت هویت گذشته میان آنها حاکم بود- نگارش رمانهای تاریخی- اجتماعی سطحی در قیاس با کارهایی مثل روزنامه نویسی و رمانهای سیاسی دردسر کمتری داشت.

*****

سوالات تشریحی درس دوم علوم و فنون ادبی (۳) پایه دوازدهم رشته علوم انسانی

طراح سوالات: علی عزیزاده کلیبر دبیرستان مالک اشتر نجف

*****

نمونه سوالات تشریحی درس دوم علوم و فنون ادبی (۳)

۱- بیت زیر را تقطیع هجایی کرده و پایه های آوایی آن را مشخص کنید. (۱)

دلم سر به هامون رها می پسندد   سرم بالش از صخره ها می پسندد

۲- بیت «شفای این دل بیمار جز لقای تو نیست   طیب جان خرابم کسی و رای تو نیست» را تقطیع هجایی

کنید و همسان یا ناهمسان بودن آن را مشخص کنید. (۱.۵)

۳- بیت زیر را تقطیع هجایی کنید و مرز پایه های هجایی آن را مشخص کرده سپس وزن هر یک را بنویسید. (۱.۵)

کشتی شکستگانیم، ای باد شرطه برخیز   باشد که باز بینیم دیدار آشنا را

۴- آیا وزن مصراع «بخشا که به لب رسید جانم» با وزن مصراع «درماند پدر به کار او سخت» یکسان است؟ با تقطیع هجایی هر مصراع جواب خودتان را اثبات کنید. (۱)

۵- بیت زیر را پس از تقطیع هجایی، نشانه های هجای آن را به دو صورت برش بزنید و نام وزن هر کدام را بنویسید. (۱.۵)
همّت طلب از باطن پیران سخرخیز   زیرا که یکی را ز دو عالم طلبیدند

۶- نشانه های هجایی «U - U / - U - - / - -» به دو روش تقسیم بندی کنید و نام وزن هر کدام را بنویسید. (۱)

۷- بیت «بنمای رخ که باغ و گلستانم آرزوست   بگشای لب که قند فراوانم آرزوست» را تقطیع و پایه های آن را مشخص کنید. (۱.۵)

۸- برای هر یک از وزن های زیر واژه مناسب و هم وزنی بنویسید. (۷۵/۱)

الف) U - U -   ب) U - - U   ج) - - -

۹- مصراع «باز این چه شورش است که در خلق عالم است؟» یکبار بدون حذف همزه و یکبار با حذف همزه تقطیع هجایی کنید و علامت هجاهای هر کدام را بنویسید. (۱)

۱۰- پایه های آوایی بیت «درد عشق کشیده ام که مپرس / زهر هجری چشیده ام که مپرس» را بنویسید. (۱)

پاسخنامه سؤالات تشریحی درس دوم علوم و فنون (۳)

۱-

پایه های آوایی	دِ لِم سَر	بِ هَا مَوْنِ ا	رَ هَا مِی	پَ سَن دَد
	سَ رَم بَا	لِ شَزَّ صَخ	رَ هَا مِی	پَ سَن دَد

* ۱- نون ساکن بعد از مصوت بلند در یک هجا، به حساب نمی آید. ۲- اختیار شاعری حذف همزه (زبانی)

۲- ناهمسان است چون با توجه به تقطیع بیت پایه های آوایی نظم و چینش منظمی ندارند و تکراری نیست.

پایه های آوایی	شَ فَا یِ اِیْنِ ا	دِ لِ بِی مَا	رِ جَزَلِ قَا	یِ تِ نِی / سْتِ ۲
	طَ بِی بِ جَا	نِ خَ رَا بَم	کَ سِی وَ رَا	یِ تِ نِی / سْتِ ۲
وزن	مفاعِلُنْ	فَعِلَاتِنْ	مفاعِلُنْ	فَعِلُنْ
نشانه های هجایی	- U - U	- - U U	- U - U	- U U

* ۱- نون ساکن بعد از مصوت بلند در یک هجا، به حساب نمی آید. ۲- هجای پایانی مصراع همیشه بلند است بدین ترتیب

هجای کوتاه (U) تبدیل به هجای بلند (-) شده و هجای کشیده (-U) تبدیل به هجای بلند (-) می شود.

۳-

پایه های آوایی	کَش تِی شِ	کَس تِ گَا نِیْمِ *	اِی بَا دِ	شُر طِ بَر خِیْزِ
	بَا شَد کِ	بَا زِ بِی نِیْمِ *	دِی دَا رِ	آ / شِ نَا رَا
وزن	مفعولُ	فاعلاتن	مفعولُ	فاعلاتن
نشانه های هجایی	- U - -	- U - U	- U - -	- U - U

*در وزن های همسان دولختی هجای پایانی هر نیم مصراع مانند هجای پایان مصراع بلند حساب می شود.

- وزن این بیت را به شکل «مستفعلن فعولن مستفعلن فعولن» هم می توان تقسیم بندی کرد.

۴- هم وزن هستند.

پایه های آوایی	بِخ	شا	کِ	بِ	لَب	رَ	سی / د	جا	نَم
	-	-	U	-	-	U	-	U	-
	دَر	ما /	اند	پِ	دَر	بِ	کا	رِ	او
									سَخ/ت

۵-

پایه های آوایی	هِم مَت طَّ	لَ بَز با طِ	نِ پی را نِ	سَ خَر خیز
	زِی را کِ	یِ کی را زِ	دُ عا لَم طَّ	لَ بی دَند
وزن	مفعولُ	مفاعیلُ	مفاعیلُ	فَعولُن
نشانه های هجایی	U - -	U - - U	U - - U	U - - U

پایه های آوایی	هِم مَت طَّ لَ	بَز با طِ نِ	پی را نِ سَ	خَر خیز
	زِی را کِ یِ	کی را زِ دُ	عا لَم طَّ لَ	بی دَند
وزن	مستفعلُ	مستفعلُ	مستفعلُ	مستف
نشانه های هجایی	U U - -	U U - -	U U - -	- -

۶-

نشانه های هجایی	U U - -	U - U -	- - -
وزن	مستفعلُ	فاعلاتُ	مستفعلُ

نشانه های هجایی	U - -	- U - U	- - - U
وزن	مفعولُ	مفاعِلن	مفاعیلن

۷-

پایه های آوایی	بِن ما یِ	رُخ کِ با عُ	گُ لِس تا نَ	ما رِ زوست
	بِگ شا / یِ	لَب کِ قَن دِ	فَ را وا نَ	ما رِ زوست
وزن	مفعولُ	فاعلاتُ	مفاعیلُ	فاعلن
نشانه های هجایی	U - -	U - U -	U - - U	- U -

۸- الف) برادران (ب) قداکار (ج) باران

۹- الف) روش بدون حذف همزه

پایه های آوایی	با / ز	این	چِ	شو	رِش	اَس/ت	کِ	دَر	خَل قِ	عا	لَم	اَسْت
	U -	-	U	-	-	U	U -	-	U	-	-	-

(ب) روش حذف همزه

پایه های آوایی	با	زین*	چ	شو	ر	*شس/ات	ک	در	خل	قی	عا	ل	مست*
			U				U				U		U

در هجاهای که اختیارات شاعری حذف همزه اتفاق افتاده، با علامت * مشخص شده است.

-۱۰

پایه های آوایی	در	د	عش	قی	ک	شی	د	ام	ک	م	پرس
	زه	ر	هیج	ری	چ	شی	د	ام	ک	م	پرس

*****

سوالات تشریحی درس سوم علوم و فنون ادبی (۳) پایه دوازدهم رشته علوم انسانی

طراح سوالات: فریبا محمودی از شهرستان میانه

*****

۱- درست یا نادرست بودن جملات زیر را بنویسید:

(الف) بدیع در ادب فارسی به مجموعه آرایه‌هایی گفته می‌شود که بر زیبایی لفظی و معنایی سخن می‌افزاید.

(ب) آرایه‌های مراعات نظیر، اغراق، ایهام، تضاد و... در حوزه آرایه‌های لفظی جای می‌گیرند.

(ج) مراعات نظیر در اصطلاح ادبی آوردن واژه‌هایی در سخن است که با هم ارتباط معنایی (غیر از تضاد) داشته باشند و یادآور یکدیگر باشند.

۲- جمله زیر را کامل کنید: زیبایی‌آفرینی مراعات نظیر در ..... است که خواننده از دریافت این ارتباط معنایی لذت می‌برد.

۳- در ابیات زیر مراعات نظیر را مشخص کنید.

(الف) ارغوان جام عقیقی به سمن خواهد داد چشم نرگس به شقایق نگران خواهد شد.

(ب) قبله‌ام یک گل سرخ / جانمازم چشمه، مهرم نور / دشت سجاده من

۴- توضیحات ستون اول به کدام اصطلاح ستون دوم مربوط است؟ وصل کنید.

تضمین	گنجاندن یک مفهوم بلند در سخنی کوتاه است که معنای بسیار در کمترین واژه‌ها جای می‌دهد.
بدیع	آوردن آیه، حدیث، مصراع، بیت، یا سخن دیگری را در شعر یا کلام گویند.
تلمیح	به مجموعه آرایه‌هایی گفته می‌شود که بر زیبایی لفظی و معنایی سخن می‌افزاید.

۵_ در بیت «گرش بینی دست از ترنج شناسی روا بود که ملامت کنی زلیخا را» بارزترین آرایه ادبی کدام است؟

۶_ تلمیح به کار رفته در ابیات زیر را توضیح دهید:

الف) خال مشکین که بدان عارض گندمگون است سر آن دانه که شد رهزن آدم، با اوست

ب) اول و آخر اوست در همه احوال ظاهر و باطن اوست در همه ابواب

۷_ نوع تلمیح را در بیت زیر مرقوم فرمایید. (آیه، حدیث، داستان و...)

حرفی است این که خضر به آب بقا رسید زین چرخ دل سیه، دم آبی ندید کس

۸_ شاعر با آوردن تضمین در شعر خود چه هدفی را دنبال می کند؟

۹_ تضمین به کار رفته در ابیات زیر را مشخص کنید؟

الف) چنین گفت پیغمبر راست گوی ز گهواره تا گور دانش بجوی

ب) چه زخم چو نای هر دم ز نوتای شوق او دم که لسان غیب خوشتر بنوازد این نوا را

«همه شب در این امیدم که نسیم صبحگاهی به پیام آشنایی بنوازد آشنا را»

۱۰_ تضمین به کار رفته در بیت زیر را توضیح دهید.

چشم حافظ زیر بام قصر آن حوری سرشت شیوه جنات تجری تحتها الانهار داشت

پاسخنامه تشریحی:

۱- درست یا نادرست بودن جملات زیر را بنویسید:

الف) بدیع در ادب فارسی به مجموعه آرایه‌هایی گفته می شود که بر زیبایی لفظی و معنایی سخن می افزاید. **درست**

ب) آرایه‌های مراعات نظیر، اغراق، ایهام، تضاد و... در حوزه آرایه‌های **معنوی** جای می گیرند. **نادرست**

ج) مراعات نظیر در اصطلاح ادبی آوردن واژه‌هایی در سخن است که با هم ارتباط معنایی (غیر از تضاد) داشته باشند و یادآور یکدیگر باشند. **درست**

۲- جمله زیر را کامل کنید: زیبایی آفرینی مراعات نظیر **در تعامل واژه‌هاست** که خواننده از دریافت این ارتباط معنایی لذت می برد.

۳- در ابیات زیر مراعات نظیر را مشخص کنید.

الف) ارغوان جام عقیقی به سمن خواهد داد چشم نرگس به شقایق نگران خواهد شد.

ب) قبله ام یک گل سرخ / جانمازم چشمه، مهرم نور / دشت سجاده من

۴_ توضیحات ستون اول به کدام اصطلاح ستون دوم مربوط است؟ وصل کنید.

تلمیح	گنجاندن یک مفهوم بلند در سخنی کوتاه است که معنای بسیار در کمترین واژه‌ها جای می‌دهد.
تضمین	آوردن آیه، حدیث، مصراع، بیت، یا سخن دیگری را در شعر یا کلام گویند.
بدیع	به مجموعه آرایه‌هایی گفته می‌شود که بر زیبایی لفظی و معنایی سخن می‌افزاید.

5_ در بیت «گرش بینی دست از ترنج نشناسی روا بود که ملامت کنی زلیخا را» بارزترین آرایه ادبی کدام است؟

پاسخ: تلمیح و مراعات نظیر

6_ تلمیح به کار رفته در ابیات زیر را توضیح دهید:

الف) خال مشکین که بدان عارض گندمگون است سر آن دانه که شد رهزن آدم، با اوست

پاسخ: داستان حضرت آدم و رانده شدنش از بهشت

ب) اول و آخر اوست در همه احوال ظاهر و باطن اوست در همه ابواب

پاسخ: اشاره به آیه هو الاول و الاخر، هو الظاهر والباطن

7_ نوع تلمیح را در بیت زیر مرقوم فرمایید. (آیه، حدیث، داستان و...)

حرفی است این که خضر به آب بقا رسید زین چرخ دل سیه، دم آبی ندید کس

پاسخ: (اشاره به داستان حضرت خضر و یافتن آب بقا در ظلمات به همراهی اسکندر)

8_ شاعر با آوردن تضمین در شعر خود چه هدفی را دنبال می‌کند؟

پاسخ: شاعر با استفاده از تضمین، مقصود خود را بهتر بیان می‌کند و با ایجاد تنوع در ذهن خواننده، سبب التذاذ وی می‌گردد و آگاهی خود را از موضوعات مختلف به بهترین وجه نشان می‌دهد

9_ تضمین به کار رفته در ابیات زیر را مشخص کنید؟

الف) چنین گفت پیغمبر راست گوی ز گهواره تا گور دانش بجوی

ب) چه زخم چو نای هر دم ز نوتای شوق او دم که لسان غیب خوشتر بنوازد این نوا را

پاسخ: همه شب در این امیدم که نسیم صبحگاهی به پیام آشنایی بنوازد آشنا را

10_ تضمین به کار رفته در بیت زیر را توضیح دهید.

چشم حافظ زیر بام قصر آن حوری سرشت شیوه جنات تجری تحتها الانهار داشت

پاسخ: شاعر با آوردن آیه‌ای ادعای خود را تأکید می‌کند.

*****

سوالات تشریحی درس چهارم علوم و فنون ادبی (۳) پایه دوازدهم رشته علوم انسانی

طراح سوالات: عفت خاکپور ناحیه ۳ تبریز

*****

- ۱- از بارزترین شاخصه های زبان شعر عصر بیداری چیست؟
- ۲- چه چیزی در دوره بازگشت و بیداری به عنوان زبان برنده نهضت در اختیار روزنامه ها قرار گرفت؟
- ۳- کدام عوامل در کم توجهی کاربرد جمله ها و ترکیب های زبانی در شعر دوره بیداری نقش داشته اند؟
- ۴- کدام شاعر با تاثیر پذیری از اوضاع اجتماعی نوآوری در عرصه تخیل پدید آورد؟
- ۵- شاخص ترین درون مایه های شعر عصر بیداری را نام ببرید؟
- ۶- از آغاز سلطنت ناصرالدین شاه تا پدید آمدن مشروطیت، نثر فارسی چگونه ادامه یافت؟
- ۷- یکی از ضعف های تکنیکی در داستان های دوران مشروطه چیست؟
- ۸- نثر در دوران مشروطه با کدام ویژگی گسترش یافت؟
- ۹- از شاخه های ارزنده ای که در نثر عصر بیداری چشم نواز است، چیست؟
- ۱۰- دشمنی با استعمار و استبداد در کدام نثر بسیار مورد توجه قرار گرفت؟
- ۱۱- بسیاری از نثرهای دوره بیداری به ویژه نثر داستانی به چه موضوعی می پردازد؟
- ۱۲- به دومورد از ویژگی های فکری شعر زیر از فرخی یزدی اشاره کنید.

"آن زمان که بنهادم سربه پای آزادی دست خود ز جان شستم از برای آزادی
در محیط طوفان زا، ماهرانه در جنگ است ناخدای استبداد با خدای آزادی"

پاسخ سوالات تشریحی

۱- سادگی و روانی

۲- شعر

۳- ۱- اغلب شاعران صرفاً به محتوا گرایش داشتند. ۲- برخی شاعران، تسلط کافی برای ادبیات کهن نداشتند. ۳- شاعران برای آگاه سازی مردم و انتشار آثار در روزنامه ها ناگزیر بودند به شتاب شعر بسرایند.

۴- میرزاده عشقی

۵- آزادی، وطن، قانون، تعلیم و تربیت جدید، توجه به مردم، دانش ها و فنون نوین

۶- به سمت سادگی و روانی پیش رفت و لغات دشوار در آن کمتر شد و درونمایه نثر نیز آزادی و آزادی خواهی، سنت شکنی و تجدید خواهی با لحنی آرام تر ادامه یافت.

۷- حضور راوی سوم شخص در بعضی صحنه های داستان و سخن گفتن او با خواننده است که امروزه کاربرد چندانی ندارد.

۸- نوگرایی، تجدید خواهی، آزادی طلبی و با هدف تاثیر بر عامه مردم.

۹- طنز سیاسی-اجتماعی

۱۰- نثر روزنامه ای

۱۱- تنفر از خرافات

۱۲- ۱- آزادی ۲- وطن

*****

سوالات تشریحی درس پنجم علوم و فنون ادبی (۳) پایه دوازدهم رشته علوم انسانی

طراح سوالات: علی علیزاده کلیبر دبیرستان ملک اشتر نجف

*****

الف) پس از تقطیع هجایی ابیات زیر، اختیارات شاعری زبانی به کار رفته در هر کدام را مشخص کنید و نوع آن را بنویسید (۳نمره)

۱) نکوهش مکن چرخ نیلوفری را برون کن ز سر باد و خیره سری را

۲) خلد گر به پا خاری آسان برآید چه سازم به خاری که در دل نشیند؟

۳) ز دو دیده خون فشانم ز غمت شب جدایی چه کنم که هست اینها گل باغ آشنایی

ب) واژه های زیر را یک بار با حذف همزه و یکبار بدون حذف همزه بنویسید. (۱.۵)

۴- در این: ۵- ضرب آهنگ: ۶- دامن آویزد

ج) مشخص کنید که مصوت بلند / و / در کدام یک از واژه های زیر احتمال کوتاه تلفظ شدن و در کدام یک عدم احتمال آن صورت پذیر است؟ (۱)

۷- مو: ۸- رو: ۹- سو: ۱۰- بو:

د (۱۱)- بیت « به صد جان آرزو آن رغبت که جانان نخواهم گوید و خواهد به صد جان » را تقطیع هجایی کرده و

اختیارات شاعری زبانی و انواع آن را مشخص کنید. (۱.۵)

ه) واژه های زیر را تقطیع کرده و نشانه های هجایی آنها را بنویسید.

۱۲- عامیانه: ۱۳- بیاموز: ۱۴- قیامت: ۱۵- نگهبان:

پاسخنامه سوالات تشریحی درس پنجم علوم و فنون ادبی (۳)

پایه های آوایی	نِ کو هِش	مَ کُن چَر	خِ نِ لَو	فَ رِ رَا
نشانه های هجای	U - -	U - -	U - -	U - -
نشانه های هجای	U - -	U - -	U - *	U - -
پایه های آوایی	بُ رَوَن کُن	زِ سَرِ بَا	دُ خِ رِ	سَ رِ رَا

* در هجای نهم مصراع دوم اختیار زبانی « بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه » وجود دارد.

پایه های آوایی	خَ لَدِ گَر	بِ پَا خَا	رِ آ سَان	بَ رَا یِد
نشانه های هجای	U - -	U - -	U* - -	U - -
نشانه های هجای	U - -	U - -	U - -	U - -
پایه های آوایی	چِ سَا رَم	بِ خَا رِ	کِ دَرِ دِل	نِ شِ نَد

* در هجای هفتم مصراع اول، اختیار زبانی « کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند » اتفاق افتاده است.

پایه های آوایی	زِ دُ دِیدِ	خَوْنِ فِ شَا نَم	زِ غَ مَتِ شَ	بِ جُ دَا یِی
نشانه های هجای	UU - U	U - -	UU - U	U* - -
نشانه های هجای	UU - U	U - -	UU - U	U - -
پایه های آوایی	چِ کُ نَمِ کِ	هَسِ تَا یِنِ هَا	گُ لِ بَا غِ	آ شِ نَا یِی

* در هجای سیزدهم اختیار زبانی « بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه » استفاده شده است.

۴- با حذف همزه: دَ / رین - بدون حذف همزه: دَرِ / این ۵- با حذف همزه: ضَرَا / با / هِنِ گ - بدون حذف همزه: ضَرَبِ / آ / هِنِ گ

۶- با حذف همزه: دَا / مَ / نَ / تَا / وِی / زَدِ بدون حذف همزه: دَا / مَ / نَتَ / آ / وِی / زَدِ

۷- کوتاه تلفظ نمی شود ۸- کوتاه تلفظ نمی شود ۹- در صورت اضافه شدن ممکن است کوتاه تلفظ شود

۱۰- کوتاه تلفظ نمی شود.

پایه های آوایی	بِ صَدِ جَا نَرِ ۱	زِ دَانِ ۲ رَغِ بَت	کِ جَا نَان
نشانه های هجای	U - -	U - -	U - -
نشانه های هجای	U - -	UU - -	U - -

پایه های آوایی	نَ خَا هَمَّ گو	یَ دُ خَا هَد	بِ صَدَّ جَان
----------------	-----------------	---------------	---------------

7- اختیار حذف همزه 2- اختیار حذف همزه 3- بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه

12- عا / م / یا / ن (U-U) 13- ب / یا / موز (U - U)

14- ق / یا / مَت (U - -) 15- ن / گَه / بان (U - -)

*****

سوالات تشریحی درس ششم علوم و فنون ادبی (۳) پایه دوازدهم رشته علوم انسانی

طراح سوالات: فریبا محمودی از شهرستان میانه

*****

1- درست یا نادرست بودن جملات زیر را بنویسید:

(الف) لف در لغت به معنی «پیچیدن» و نشر به معنی «گستردن» است.

(ب) در لف و نشر معمولاً معنی بخش اول کامل است.

(ج) تضاد برانگیختن اعجاب است از راه خلاف عرف و عادت و منطق.

2- جمله زیر را کامل کنید: متناقض نما در اصل ..... در یک جا و یک زمان است.

3- در ابیات زیر لف و نشر را مشخص کنید.

(الف) ذکر رخ و زلف تو دلم را وردی است که صبح و شام دارم

(ب) افروختن و سوختن و جامه دریدن پروانه ز من، شمع ز من، گل ز من آموخت

4- توضیحات ستون اول به کدام اصطلاح ستون دوم مربوط است؟ وصل کنید.

تضاد	در لغت به معنی ناسازی و نقیض هم بودن است.
لف و نشر	استفاده از دو واژه در سخن که از نظر معنی، عکس یا ضد یکدیگر باشند.
متناقض نما	هرگاه در کلام دو یا چند لفظ ذکر کنند سپس دو یا چند لفظ دیگر بیاورند که هر کدام از اینها به یکی از لفظها مربوط شود.

5- در شعر «ساحل افتاده گفت گرچه بسی زیستم هیچ نه معلوم شد آه که من چیستم

موج ز خود رفته‌ای، تیز خرامید و گفت هستم اگر می‌روم، گر نروم نیستم»

دو آرایه بارز ادبی بنویسید.

6- در ابیات زیر آرایه‌های تضاد و متناقض نما را مشخص کنید:

(الف) هر کبوتر می‌پرد زی جانبی وین کبوتر جانب بی جانبی.

(ب) کی به اقیانوس وصلت دست می‌یابم که هست طالعم طوفانی از هجران طولانی تو

ج) نسخهٔ قانون عشقت باید ای بیمار نفس

تا شفا بخشد دوا با درد نادانی تو

د) پیش کسی که سلطنت فقر یافته است

جمعیت حواس به لشکر برابر است

۷- در بیت «ز کوی یار می آید نسیم باد نوروزی

از این باد ار مدد خواهی، چراغ دل برافروزی» پارادکس موجود را

توضیح دهید.

۸- لف و نشر موجود در بیت زیر مربوط به چه کلماتی است؟ نوع لف و نشر را مشخص کنید.

دل و کشورت، جمع و معمور باد!

ز ملکت پراکندگی دور باد

۹- آرایه‌های «تضاد - پارادکس و لف و نشر» به کار رفته در ابیات زیر را مشخص کنید؟

الف) سود از این بهتر چه می خواهی که سودا می کنند

جنت باقی به این بیغولۀ فانی تو

ب) در باغ شد از قد و رخ و زلف تو بی آب

گلبرگ تری، سرو سهی، سنبل سیراب

ج) با آنکه جیب و جام من از مال و می تهی است

ما را فراغتی است که جمشید جم نداشت

د) شاد ز تو روان من، زنده به بوت جان من

ذکر تو بر زبان من مخفی و آشکار هم

۱۰- با مثالی متناقض نما را توضیح دهید.

۱۱- انواع لف و نشر را با مثال شرح دهید.

۱۲- تفاوت متناقض نما با تضاد چیست؟

پاسخنامه سوالات تشریحی درس ششم:

۱- الف) درست ب) نادرست ج). درست

۲- متناقض نما در اصل **تداخل مفاهیم ضد و نقیض** در یک جا و یک زمان است.

۳- الف) ذکر **رخ** و **زلف** تو دلم را وردی است که **صبح** و **شام** دارم

ب) **افروختن** و **سوختن** و **جامه دریدن** **پروانه ز من**، **شمع ز من**، **گل ز من** آموخت

۴- توضیحات ستون اول به کدام اصطلاح ستون دوم مربوط است؟ وصل کنید.

متناقض نما	در لغت به معنی ناسازی و نقیض هم بودن است.
تضاد	استفاده از دو واژه در سخن که از نظر معنی، عکس یا ضد یکدیگر باشند.
لف و نشر	هرگاه در کلام دو یا چند لفظ ذکر کنند سپس دو یا چند لفظ دیگر بیاورند که هر کدام از اینها به یکی از لفظها مربوط شود.

۵- تضاد، استعاره، مراعات نظیر، جناس

۶_ جانب بی‌جانبی. متناقض‌نما

(ب) تضاد (ج) شفا بخشد دوا با درد - متناقض‌نما (د) سلطنت فقر - متناقض‌نما

۷_ نسیم باد نوروزی چراغ را باید خاموش کند که شاعر کار شگرفی انجام داده و چراغ دل را برمی‌افروزد.

۸_ دل و کشورت، جمع و معمور بادا! : باد لف و نشر مرتب

۹_ جنت باقی به این بیغولۀ فانی تو پاسخ: تضاد

(ب) در باغ شد از قد و رخ و زلف تو بی آب گلبرگ تری، سرو سهی، سنبل سیراب پاسخ: لف و نشر مشوش

(ج) با آنکه جیب و جام من از مال و می تهی است - لف و نشر مرتب

(د) مخفی و آشکار - پارادکس

۱۰_ متناقض‌نما. در لغت به معنی ناسازی و نقیض هم بودن است. در اصطلاح ادبی، آوردن و جمع دو واژه یا دو معنی متناقض در سخن است؛ چنان که جمع آنها در زبان محال باشد و آفریننده زیبایی شود.

معانی متناقض در بیت یا جمله می‌تواند در یک جمله در کنار هم بیایند یا در یک ترکیب وصفی یا اضافی به هم اضافه شوند.

هرگز وجود حاضر غایب شنیده‌ای من در میان جمع و دلم جای دیگرست

وجود می‌تواند یا غایب باشد یا حاضر وجود یکی دیگری را نقض می‌کند.

۱۱- ۱- مرتب: اگر لف‌ها به صورت مرتب با نشرها مرتبط باشند، به آن لف و نشر مرتب می‌گویند چه باید نازش و نالش بر اقبالی و ادباری که تا برهم زنی دیده نه این بینی، نه آن داری.

۲- نامرتب (مشوش) اگر ارتباط لف‌ها با نشرها نامنظم باشد، لف و نشر نامرتب خواهد بود.

افروختن و سوختن و جامه دیدن پروانه ز من، شمع ز من، گل ز من آموخت

۱۲- تضاد آوردن دو امر متضاد است؛ بدون آنکه متناقض هم باشند؛ مانند: «صبح هوا سرد بود و اکنون گرم است.» اما در متناقض‌نما، تضاد در یک امر است؛ نه دو امر؛ مانند: «اکنون هوا هم گرم است و هم سرد.» در حقیقت متناقض‌نما برانگیختن اعجاب است از راه خلاف عرف و عادت و منطق.

*****

سوالات تشریحی درس هفتم علوم و فنون ادبی (۳) پایه دوازدهم رشته علوم انسانی

طراح سوالات: پریسا مردانلو - فرزندگان ناحیه ۴ تبریز

*****

سؤالهای تشریحی درس ۷

۱- ویژگی های نثر معاصر قبل از انقلاب را بنویسید: (ص ۷۳)

★وی آوردن به داستانهای کوتاه، ترجمه آثار داستانی آمریکای لاتین و همدردی با ستم کشیدگان دنیا و کثرت نویسندگان

۲- فواید بهره بردن از زبان عامیانه در نثر معاصر قبل از انقلاب چه بود؟ (ص ۷۳)

★ویسندگی را برای بسیاری از طبقات جامعه آسان و نثر را آماده قبول افکار گوناگون کرد.

۳- آشنایی با تحقیقات و تتبعات اروپاییان چه تأثیری در ادبیات ایران داشت؟ (ص ۷۳)

★وجب تغییر روش تاریخ نویسی و تحقیق در مسائل ادبی شد.

۴- نام صاحبان این آثار را بنویسید: (ص ۷۳ و ۷۸)

الف) همسایه ها (ب) شوهر آهوخانم (پ) بره گمشده راعی (ت) دهکده پرملال

ث) زمین سوخته (ج) مدار صفر درجه (چ) زمستان ۶۲ (ح) آینه های دردار

خ) روزگار سپری شده مردم سالخورده

★الف) احمد محمود/ب) علی محمد افغانی/پ) هوشنگ گلشیری/ت) امین فقیری/ث) احمد محمود/ج) احمد محمود/چ)

اسماعیل فصیح/ح) هوشنگ گلشیری/خ) محمود دولت آبادی

۵- مضمون رمانها و داستانهای دوره مقاومت (بعد از خرداد ۴۲) غالباً چیست؟ (ص ۷۳)

★باززه و پایداری

۶- آثار جمالزاده را نام ببرید: (ص ۷۴)

★آب نامه- تلخ و شیرین- یکی بود و نبود

۷- آثار جلال آل احمد را نام ببرید: (ص ۷۴)

★بازت- دید و بازدید- سه تار- مدیر مدرسه- خسی در میقات ارزیابی شتابزده

۸- آثار خانم سیمین دانشور را نام ببرید: (ص ۷۴)

★آتش خاموش- شهری چون بهشت- سووشون

۹- آثار قیصر امین پور را نام ببرید: (ص ۷۷)

★در کوچه آفتاب- تنفس صبح- آینه های ناگهان- ظهر روز دهم- دستور زبان عشق- طوفان در پراتنز- بی بال پریدن-

سنت و نوآوری در شعر معاصر

۱۰- آثار سیدعلی موسوی گرمارودی را نام ببرید: (صص ۷۷-۷۸)

★ صدای سبز - خواب ارغوانی - برآشفتن گیسوی تاک - گوشواره عرش

۱۱ - آثار سلمان هراتی را نام ببرید: (ص ۷۸)

★ از آسمان سبز - از این ستاره تا آن ستاره - دری به خانه خورشید

۱۲ - کدام اثر سلمان هراتی ویژه نوجوانان است؟ (ص ۷۸)

★ از این ستاره تا آن ستاره

۱۳ - آثار منشور قیصر امین پور کدامند؟ (ص ۷۷)

★ طوفان در پرنتر - بی بال پریدن - سنت و نوآوری در شعر معاصر

۱۴ - دو جبهه به وجود آمده در بین نویسندگان اهل فکر و فرهنگ بر اثر شرایط سیاسی و اوضاع جنگی سالهای بعد از انقلاب کدامند؟ (ص ۷۹)

★ نویسندگان مذهبی که حامی نظام بودند - نویسندگان دگراندیش

۱۵ - آثار محمدرضا سرشار (رضا رهگذر) را نام ببرید: (ص ۷۹)

★ گه بابا بمیره - مهاجر کوچک

۱۶ - آثار علی مؤذنی را نام ببرید: (ص ۷۹)

★ بهور - سفرششم - ملاقات در شب آفتابی - دلاویزتر از سبز

۱۷ - آثار سید مهدی شجاعی را نام ببرید: (ص ۷۹)

★ وک - ضیافت - جای پای خون - کشتی پهلوگرفته

۱۸ - چند تن از نویسندگان شاخه نخست ادبیات معاصر در عصر انقلاب را نام ببرید:

★ حمید سبزواری - قیصر امین پور - سیدعلی موسوی گرمارودی - سیدحسن حسینی - نصرالله مردانی

۱۹ - چند تن از نویسندگان شاخه دوم ادبیات معاصر در عصر انقلاب را نام ببرید:

★ هاشنگ ابتهاج - حسین منزوی - علی محمد افغانی - محمود دولت آبادی

۲۰ - چند تن از نویسندگان شاخه سوم ادبیات معاصر در عصر انقلاب را نام ببرید:

★ بیلمان هراتی - علیرضا قزوه

۲۱ - بیشتر درون مایه های شعر انقلاب اسلامی در چه زمینه ای است؟ (ص ۷۵)

★حکوم کردن استبداد و بی عدالتی- ستایش آزادی و آزادی خواهان- ترسیم افقهای روشن و امیدبخش پیروزی برخلاف ادبیات ناامید و مأیوس قبل از انقلاب- تکریم شهید و فرهنگ شهادت با تکیه بر اسطوره های ملی و تاریخی- طرح اسوه های تاریخی به ویژه تاریخ اسلام مانند پیامبر اکرم و امام علی و امام حسین و چهره های مبارز همچون امام خمینی.

*****

سوالات تشریحی درس هشتم علوم و فنون ادبی (۳) پایه دوازدهم رشته علوم انسانی

طراح سوالات: شهلا عظیمی - مرنند

*****

- ۱- اختیارات وزنی را نام ببرید.
- ۲- در کجای مصراع به جای فعلاتن می توان فاعلاتن آورد؟
- ۳- کلمات " تو " و " است " در کجای مصراع با کلمه " ما " برابر است ؟
- ۴- فرق اختیارات وزنی و اختیارات زبانی در چیست ؟
- ۵- در چه صورت شاعر می تواند از قلب استفاده کند؟
- ۶- بیت زیر را تقطیع هجایی کرده و اختیارات وزنی را مشخص کنید.
تاب بنفشه می دهد طره ی مشک سای تو / پرده ی غنچه می درد خنده ی دلگشای تو
- ۷- در کدام رکن بیت زیر اختیار وزنی به کار رفته است ؟
الای آهوی وحشی کجایی / مرا با توست چندین آشنایی
- ۸- تبدیل فعلاتن (---uuu) به مفعولن (---) طبق کدام اختیار وزنی صورت می گیرد؟
- ۹- در کجای مصراع هجای کشیده با علامت بلند می آید؟
- ۱۰- بیت زیر را تقطیع نموده و دو اختیار وزنی بیابید و نوع آن را بنویسید.
ای نسیم سحر آرامگه یار کجاست / منزل آن مه عاشق کش عیار کجاست

*****

سوالات تشریحی درس نهم علوم و فنون ادبی (۳) پایه دوازدهم رشته علوم انسانی

طراح سوالات: زهرا مددی ناحیه یک تبریز

*****

- ۱- تفاوت ایهام با ایهام تناسب را با ذکر مثال شرح دهید.
- ۲- مناسب ترین آرایه و ابزار برای تصویرآفرینی در حماسه..... می باشد.

۳- آرایه‌ی اغراق را در لغت و در اصطلاح ادبی به طور کامل توضیح دهید.

۴- آرایه تأثیرگذار در شکل‌گیری آثار حماسی با ذکر مثال؟

۵- لازمه‌ی تشخیص دادن آرایه «ایهام» در بیت‌ها و عبارات‌ها چیست؟

۶- «دریافت هم‌زمان چندمعنا از یک واژه یا عبارت، موجب زیبایی کلام می‌شود و تصویری زیبا در ذهن خواننده یا شنونده ایجاد می‌کند» مربوط به کدام آرایه می‌باشد.

۷- در بیت‌های زیر آرایه‌های اغراق - ایهام، ایهام تناسب را بیابید توضیح دهید.

الف- اگر هزار است بلبل این باغ همه را نغمه و ترانه یکی است.

ب- گر برگ گل سرخ کنی پیره‌نش را از نازکی آزار رساند بدنش را

ج- عهد کردی که کشی فرصت خود را روزی فرصت اریافتی، آن عهد فراموش مکن.

۸- ایهام در لغت به معنی ..... و ..... است و در اصطلاح بدیع، ..... یا ..... در سخن با، ..... یا ..... که معمولاً بیت با تمام معانی پذیرفتنی و دارای ارزش است.

۹- هر یک از ابیات ذیل را به آرایه مناسب آن بیت وصل نمایید.

الف) بی‌مهر رخت روز مرا نور نمانده است	وز عمر مرا جز شب دیجور نمانده است
ب) چو رامین گه گهی بنواختی چنگ	ز شادی بر سر آب آمدی سنگ
ج) اگر سنت اوستا و آوری	نگاهی هم از نو به سنت کنیم
د) روی خوبت آیتی از لطف بر ما کشف کرد	زان زمان جز لطف و خوبی نیست در تفسیر ما

۱۰- با توجه به بیت زیر کدام توضیح نادرست است؟

سرش مدام ز شور شراب شوق، خراب

الف) واژه‌ی «شور» در مصراع دوم «ایهام تناسب» دارد.

ب) واژه‌ی «خراب» با واژه‌ی «مست» تناسب دارد.

ج) واژه‌ی «شور» در مصراع اول فقط معنای «هیجان با لذت» را دربردارد.

د) واژه‌ی «مدام» تنها در یک معنی به کار رفته است.

پاسخ سئوالات تشریحی درس نهم

۱- در ایهام هر دو معنی واژه موردنظر و پذیرفتنی است و بیت یا مصراع یا عبارت، با هر دو معنا، معنادار و درست است اما در ایهام تناسب فقط یک معنی موردنظر و پذیرفتنی است و معنی دوم که مدنظر است با واژه یا واژه‌های دیگر تناسب (مراعات النظیر) می‌سازد.

۲- اغراق

۳- در لغت به معنی سخت کشیدن کمان است و در اصطلاح ادبی زیاده‌روی در توصیف، مدح و ستایش، ذم و نکوهش و به طور کلی «نسبت دادن ویژگی و یا منفی محال به کسی یا چیزی است به گونه‌ای که وجود آن صفت در آن کس یا آن چیز به آن حد محال و غیرممکن باشد.

۴- اغراق

۵- آشنایی با معانی مختلف واژه‌های ایهام‌ساز

۶- ایهام

۷- هزار در معنای.... عدد هزار بلبل .... با باغ و نغمه و ترانه تناسب دارد. ب - لطیف بودن بدن معشوق اغراق

ایهام: فرصت (تخلص شعری ، فرصت شیرازی- زمان) عهد : (پیمان- دوره و زمان)

۸- به وهم و گمان افکندن / آوردن واژه یا عبارتی در سخن با، دو یا چند معنا

۹- الف و ج ایهام / د ایهام تناسب / ب اغراق /

۱۰- گزینه الف / غیر از گزینه (الف) بقیه‌ی گزینه‌ها توضیح درستی دارند.

*****

سوالات تشریحی درس دهم علوم و فنون ادبی (۳) پایه دوازدهم رشته علوم انسانی

طراح سوالات: سحر عباس پور - خواجه

*****

۱- از ویژگی های سطح فکری ادبیات معاصر تا قبل از انقلاب اسلامی دو مورد بنویسید .

جواب ۱- ۱- معشوق زمینی است ۲- مخاطبان مردم معمولی و عادی جامعه هساتند ۳- تفکر شاعر پیرامون مسائل مادی

است ۴- موضوعات شعر متنوع است ۵- لحن شاعر صمیمانه ۶- اندکی مدح و ضم و هجو در شعر وجود دارد

۲- جمله های زیر صحیح هستند یا غلط ؟

الف- در ادبیات معاصر قبل از انقلاب آرایه های بیانی و بدیعی به صورت طبیعی در شعر وجود دارد.

ب- لغات و ترکیبات امروزی و جدید در شعر از ویژگی های سطح فکری ادبیات معاصر تا قبل از انقلاب اسلامی است.

جواب ۲ : الف: ص ب: غ

۳- هر یک از ویژگی های نثر قبل از انقلاب اسلامی را به مورد مناسب از ردیف الف وصل کنید.

الف	ب
۱- سطح زبانی	الف- راه یافتن شماری از واژه های اروپایی به زبان فارسی
۲- سطح ادبی	ب- حضور محسوس و آشکار اساطیر یونان و روم در داستان
۳- سطح فکری	ج- تنوع و گوناگونی در قالب ها و ساختار داستان ها

جواب ۳: ۱- الف / ۲- ج / ۳- ب

۴- جاهای خالی را با کلمات مناسب تکمیل کنید:

روح حماسه و عرفان در شعر ادبیات انقلاب اسلامی بسیار آشکار است در حماسه بُعد ..... و در عرفان بُعد ..... غلبه دارد.

جواب: زمینی - آسمانی

۵- دو مورد از سطح فکری شعر زیر را بنویسید:

آغوش سحر تشنه دیدار شماست مهتاب خجل ز نور رخسار شماست

خورشید که در اوج فلک خانه اوست همسایه دیوار به دیوار شماست

جواب ۵: ۱- بلند مقامی شهیدان ۲- توصیف شهادت و پرواز آسمانی آن ها

۶- دو ویژگی زبانی در مورد شعر زیر بنویسید:

پیش از تو آب معنی دریا شدن نداشت شب مانده بود و جرئت فردا شدن نداشت

بسیار بود رود در آن برزخ کبود اما دریغ زهره دریا شدن نداشت

جواب ۶: ۱- کاربرد واژگان قدیمی مثل زهره و برزخ. ۲- ترکیب تازه (برزخ کبود) ۳- فراوانی لغات عربی (معنی، جرئت، برزخ)

۴- اصطلاح عامیانه (فردا شدن)

۷- از ویژگی های نثر پس از انقلاب اسلامی، در سطح ادبی دو مورد بنویسید.

جواب ۷: ۱- گرایش به داستان بلند و رمان - گرایش به داستان کوتاه و سبک های جدید - توجه به سبک مینی مال

۸- کدام قالب های شعری در دوره انقلاب اسلامی میان جوانان و انقلابیون بیشتر رایج شد؟

جواب ۸: غزل - قصیده

۹- مفاهیم ابیات زیر را بنویسید:

الف) ز خاکم آتش عشقت هنوز شعله زند

ب) کجا می توانی ز قلبم ربایی

چو بگذری به سر خاک من پس از صد سال

تو عشق میان من و میهن من؟

ج) نام خود از ظلم چرا بد کنم؟

ظلم کنم وای که بر خود کنم

جواب ۹: الف) جاودانگی عشق ب) وطن دوستی ج) ظلم ستیزی

۱۰- مفهوم مشترک ابیات زیر را بنویسید:

الف) کجا می توانی ز قلبم ربایی

تو عشق میان من و میهن من؟

ب) وطن خواه و ایران پرستنده ایم

که با عشق ایران زمین زنده ایم

جواب ۱۰- وطن پرستی

*****

سوالات تشریحی با جواب درس یازدهم علوم و فنون ادبی (۳) پایه دوازدهم رشته علوم انسانی

طراح سوالات: مینا صحاف امین / ناحیه ۳

*****

۱- کوتاهی و بلندی مصراع ها در کدام قالب شعر سنتی نیز دیده می شود؟

جواب- مستزاد

۲- تفاوت قالب مستزاد با دیگر قالب های سنتی شعر فارسی چیست؟

جواب- مصراع های شعر کوتاه و بلند می شود .

۳- نمونه شعر زیر در چه قالبی سروده شده است؟

با شه ایران ز آزادی سخن گفتن خطاست

کار ایران با خداست

مذهب شاهنشاه ایران ز مذهب ها جداست

کار ایران با خداست

شاه مست و شیخ مست و شهنه مست و میر مست

مملکت رفته ز دست

هر دم از دستان مستان فتنه و غوغا به پاست

کار ایران با خداست

مملکت کشتی، حوادث بحر و استبداد خس

نا خدا عدل است و بس

کار پاس کشتی و کشتی نشین با ناخداست

کار ایران با خداست .... "ملک الشعراى بهار"

جواب- مستزاد

۴- تفاوت شعر نیمایی با شعر سنتی از نظر وزن عروضی چیست؟

جواب- شعر نیمایی وزن عروضی دارد اما کوتاهی و بلندی مصراع ها و تعداد هجا ها برابر نیست .

۵- درست یا نادرست بودن جملات زیر را مشخص کنید .

الف) در وزن نیمایی تعداد وزن واژه های هر بخش (مصراع) یکی نیست .

ب) تعداد نشانه های هجایی یک مصرع با مصرع دیگر برابر است .

جواب- الف : درست / ب: نادرست

۶- بحر چیست ؟

جواب- برای نام گذاری وزن شعر فارسی بیت مبنای محاسبه قرار می گیرد که در عروض سنتی به آن بحر می گویند .

۷- کوتاه ترین و طولانی ترین مصراع شعر سنتی چند رکن دارد ؟

جواب- کوتاه ترین دو رکن و طولانی ترین چهار رکن .

۸- وزن حاصل از تکرار ارکان مفاعیلن چیست ؟

جواب- هزج

۹- رمل از تکرار کدام رکن حاصل می شود ؟

جواب- فاعلاتن

۱۰- جای خالی را با کلمه مناسب پر کنید . اگر پایه آخر یک مصراع کامل باشد .....نامیده می شود .

جواب- سالم

۱۱- اگر بیتی دارای چهار رکن " مستفعلن " باشد نام بحر آن چه خواهد بود ؟

جواب- رجز مربع سالم

۱۲- شعر زیر در چه قالبی سروده شده است ؟ یکی از ویژگی های آن را بیان کنید .

این مجلس چارم به خدا ننگِ بشر بود دیدی چه خبر بود؟!

هر کار که کردند، ضرر رویِ ضرر بود دیدی چه خبر بود؟!

این مجلسِ چارم، خودمانیم، ثمر داشت؟ والله ضرر داشت

صد شکر که عمرش چو زمانه به گذر بود دیدی چه خبر بود؟!

جواب- مستزاد ، مصرع های سمت راست بلند و دارای وزن یکسان و مصرع های سمت چپ کوتاه و دارای وزن یکسان است

۱۳- بعد از خوانش مصرع ها ، پایه های آوایی ، وزن و نشانه های هجایی را مقابل هر مصراع بنویسید .

"صدا کن مرا / صدای تو خوب است / صدای تو سبزینه ی آن گیاه عجیبی است / که در انتهای صمیمیت حزن می روید".

مصرع	پایه های آوایی	وزن	نشانه های هجایی

جواب-

مصرع	پایه های آوایی	وزن	نشانه های هجایی
صدا کن مرا	ص/دا / کن / م/را	فعولن فعل	--u --u -u
صدای تو خوب است	ص / دا / ی / ات / خوب/ست	فعولن فعولن	--u --u --u
صدای تو سبزینه ی آن گیاه عجیبی است	ص / دا / ی / ات / سب / از ی / ن / ای / آن / گ / یا / ه / اع / جی / بیست	فعولن فعولن فعولن فعولن فعولن	--u --u --u --u --u
که در انتهای صمیمیت حزن میروید	ک / در / ان / ات / ها / ی / اص / می / می / ی / ات / خا / ک / می / رو / ید	فعولن فعولن فعولن فعولن فعولن فع	--u --u --u - --u --u

۱۴- پس از تعیین پایه های آوایی و وزن هر بیت نام بحر آن را بنویسید.

اگر بر جای من گیری گزیند دوست ، حاکم اوست حرامم باد، اگر من جان به جای دوست بگزینم "حافظ"

جواب- ۱ / اگر / بر / جا / ی / من / اغی / اری / گ / از ی / اند / دو / س (ت) / ح / کم / اوست

ح / را / مم / با / د / گ / را / من / جان / ب / جا / ی / دو / س (ت) / بگ / از ی / نم

مفاعیلن / مفاعیلن / مفاعیلن / مفاعیلن

بحر هزج مثنیء سالم

سوالات تشریحی درس دوازدهم علوم و فنون ادبی (۳) پایه دوازدهم رشته علوم انسانی

طراح سوالات: زهرا مددی ناحیه یک

سوالات تشریحی درس دوازدهم (حس آمیزی - حسن تعلیل، اسلوب معادله)

- ۱) در اسلوب معادله معمولاً مفهومی ..... در یک مصراع یا بیت و مفهومی ..... در مصراع یا بیتی دیگر برای تایید آن می آید.
- ۲) آرایه حس آمیزی را به طور کامل با ذکر مثال توضیح دهید.
- ۳) حسن تعلیل در لغت به معنی ..... است و در اصطلاح ادبی ..... است.
- ۴) حسن تعلیل مبتنی است بر علت سازی خیالی یعنی چه؟
- ۵) در عبارت زیر کدام گزینه درست و کدام نادرست می باشد؟ با علامت پیکان وصل نمایید.
- الف) احساس های عاطفی و روحی «حس آمیزی پدید نمی آورند». درست
- ب) احساس های عاطفی و روحی «حسن آمیزی پدید می آورند». نادرست
- ج) در احساس های عاطفی مانند «خبر خوش» حواس ظاهری با هم ترکیب شده است. درست
- د) احساس های عاطفی یکی از واژه های مربوط به حواس ظاهری و واژه دیگر جز احساس عاطفی و نادرست روحی است.
- ۶) علت ادبی و غیر واقعی بیت زیر را توضیح دهید؟
- خون دل مشتاق خورده ست لب لعلت سرخ است لب اینک، منکر نتوان بودن
- ۷) چرا در بیت زیر «اسلوب معادله» وجود دارد؟
- «ضربتی باید که جان خفته برخیزد ز خاک ناله کی بی زخمه از تار رباب آید برون»
- الف) چون مصراع دوم مصداق مصراع اول است.
- ب) چون در بیت تشبیه به صورت آشکار وجود ندارد.
- ج) چون در مصراع معنی یک دیگر را تکمیل می کنند.
- د) چون جابه جایی دو مصراع معنی بیت را در هم می ریزد.
- ۸) با توجه به بیت زیر کدام پاسخ می تواند علتی ادبی یا ادعایی خیالی از جانب شاعر باشد؟
- «رهی تا چند سوزم در دل شبها چو کوکبها به اقبال شرر نازم که دارد عمر کوتاهی»

الف) سوختن در دل شبها

ب) عمر کوتاه شراره‌ی آتش

ج) نازیدن به اقبال شراره

د) سوختن چون ستاره‌ها

۹) در بیت «نشئه دیدار ساقی رونق مستی شکست هیچ کس بویی ز می در شیشه و ساغر ندید.» کدام واژه‌ها آرایه‌ی حس‌آمیزی را پدید آوردند.

۱۰) در کدام ترکیب «آمیختگی دو حس متفاوت» آشکار نیست؟

الف) تحمل عبوس یک درنگ تیره

ب) سیل سیال نگاه سبز

ج) آویزهای غم زده‌ی برگ‌های خیس

د) سوز نوای زمزمه‌ی جویبارها

پاسخ سئوالات تشریحی درس ۱۲ فنون ادبی

۱) ذهنی - محسوس

۲) آمیختن دو یا چند حس در کلام، چنان که ذهن را به کنجکاو‌ی وادارد و با ایجاد موسیقی معنوی - بر تأثیر و زیبایی سخن بیفزاید. از صدای سخن عشق ندیدم خوشتر یادگاری که در این گنبد دوآر بماند

۳) دلیل و برهان نیکو آوردن - دلیل غیرواقعی اما هنری و شاعرانه برای یک امر یا موضوع

۴) یعنی شاعر به جای این که برای یک موضوع، دلیل واقعی و خاص آن را بیاورد دلیل غیرواقعی اما شاعرانه و هنری می‌آورد.

۵) الف) درست   ب) نادرست   ج) نادرست   د) درست

۶) شاعر دلیل سرخی بودن لب معشوق را خوردن خون دل عاشقان مشتاق دانسته که در راه رسیدن به او جان باخته در حالیکه دلیل سرخی لب معشوق چیز دیگر است.

۷) گزینه‌ی الف

۸) گزینه‌ی دوم (ب) چون شراره‌ی آتش عمرش کوتاه است. من به او حسد ورزم.

۹) (بو ندید)   ۱۰) گزینه‌ی ۳-ج

گروه درسی زبان و ادبیات فارسی استان آذربایجان شرقی

سال تحصیلی ۱۳۹۸ - ۱۳۹۷